INSTITUTUL DE ISTORIE UNIVERSALĂ

I. NISTOR

VECHEA GRANIȚĂ DE NORD A MOLDOVEI

— CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA 10 MART —

BUCUREȘTI

1939

www.cimec.ro

III 39

www.cimec.ro

INSTITUTUL DE ISTORIE UNIVERSALĂ

I. NISTOR

VECHEA GRANIȚĂ DE NORD A MOLDOVEI

— CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA 10 MART —

BUCUREȘTI

1939

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Vechea graniță de Nord a Moldovei

— Conferință ținută la 10 Mart —

Trăim într'o vreme când diplomația europeană a început să se preocupe foarte viu de granițile politice și mai ales *etnice* între State și popoare. Așa fiind, credem că este bine să ne aducem aminte de structura graniților noastre, urmărind evoluția lor în trecut. De astă dată doresc să insist asupra vechii granițe de Nord a Moldovei, care, printr'un fericit concurs de împrejurări, poate fi urmărită în toate amănuntele ei. Curând după anexiunea Bucovinei de către Austrieci s'a instituit o comisiune pentru *regularea urbarială* a proprietăților rurale și urbane din foastele ținuturi moldovenești: *Cernăuți* și *Suceava*. Comisiunea a fost instituită la 21 August 1781 din ordinul Consiliului aulic de războiu din Viena. Ea avea în fruntea ei pe colonelul Metzger, ca președinte, pe căpitanul Pitzelli, pe locotenentul auditor Benedict Harsany, pe actuarul Erggelet și pe translatorul Petru Aron, ca membri. Pentru opera grea, pe care comisiunea urbarială avea să o îndeplinească, i-au fost atașați, ca experți localnici și cunoscători ai oamenilor și împrejurărilor, boierul Vasile Balș și mazilii Ion Calmuțchi și Alexandru Ilschi, ca asesori. Pentru înlesnirea lucrărilor, Vasile Balș, însoțit de diacul Damian Holban, a fost trimis în misiune specială la Iași, ca să adune actele și documentele de proprietate ce se păstrau

www.cimec.ro

acolo și să stăruie pe lângă principe și Divanul său pentru ca să îngăduie să se dea comisiunii toate informațiile de care aceasta ar avea nevoie pentru lucrările ei. Înainte de a-și începe activitatea, membrii comisiunii depuseră, în fața generalului Enzenberg, guvernatorul civil și militar al Bucovinei, legiuitul jurământ că vor lucra cu dreptate și fără părtenire și că vor păstra secretul operațiilor efectuate[1].

După terminarea lucrărilor pregătitoare, comisiunea s'a transportat la 15 Februar 1782 la *Băbeni* pe Nistru, localitatea cea mai înaintată spre Nord-Vest din Ținutul Cernăuților. Acolo proprietarii locului fură invitați să se presinte în fața comisiunii urbariale cu actele lor de proprietate. Ca primul se presintă în fața comisiunii *ieromonahul Lavrentie*, starețul schitului Băbeni, și depuse sub jurământ că din secolul al XVII-lea a existat acolo o biserică și o sihăstrie. În timpul războaielor cu Turcii biserica a fost dărâmată și numai cu vre-o treizeci de ani (1752) în urmă călugărul Onufrei ar fi restaurat biserica și schitul și le-ar fi înzestrat cu o jumătate de falce de pământ. Pe lângă aceasta călugării mai primiau de la proprietari anumite terenuri de cultură, când într'un loc, când într'altul, dar nu ca proprietate, ci *„precario modo"*[2]. Ca al doilea se presintă în fața comisiunii *căpitanul Ioan Mitescul*, ca proprietar al unei pătrimi din satul Băbeni, pe care a primit-o de la socrul său, presintând și actele de proprietate[3]. Al treilea proprietar din Băbeni era *Constantin Drăghinici*, care a moștenit partea sa de moșie de la tatăl său[4]. Ca al patrulea proprietar apăru *Vasile Simaca*, care moștenise partea

---

[1] Protocollum Commissionis, actum Tschernowitz den 30-ten October 1781. pp. 1-21.
[2] Protocollum Commissionis, *l. c.*, p. 31.
[3] *Ibid.*, p. 33.
[4] *Ibid.*, p. 35 și urm.

www.cimec.ro

sa din moși-strămoși [1]. Al cincilea proprietar era *Dumitrașcu Gafencu*, care presintă actele de proprietate împreună cu fratele său *Nicolae*, moștenite de la tatăl lor *Miron*. Acesta vânduse o parte de moșie Mitropolitului Moldovei, Antonie, pentru a stinge o datorie față de *Pavel Rugină*, fratele bunicii sale. Un al șaptelea proprietar, *Mihail Vlaicu*, nu s'a presintat în fața comisiei [2].

După stabilirea identității proprietarilor s'a trecut la hotărnicirea pe teren. Moșia Băbeni, cu seliștea ei, se mărgenia la Nord cu apa Nistrului, la Vest cu Galiția și satul *Boräuți*, la Sud cu satul Chisilău și la Est cu satul Prelipcea. Pentru stabilirea hotarului au fost citați și proprietarii vecini, pentru ca să nu li se facă vre-o strâmbătate. Satul Borăuți aparținea mănăstirii Frumoasa din Iași, donat ei de Grigore Vodă-Ghica [3]; în numele mănăstirii Frumoasa se presintă ca împuternicit al stareţului un oarecare George Rainer. Pe lângă el se înfățișă Ștefan Prodan, arendașul Chisilăului, și Constantin Manuil, proprietarul din Prelipcea. Hotarul spre Galiția era acel stabilit încă la 1772 de colonelul Mieg, când Austria, la prima împărțire a Poloniei, cuprinse Galiția. Hotarul era format de o linie dreaptă, care pornia din malul Nistrului și ducea meridional spre Miazăzi. Granița era marcată prin ridicături de pământ, *movile*. Linia movilelor era întreruptă de mici depresiuni în teren, numite *hârtoape*. Hârtoapele acestea sânt caracteristice în acea regiune, al cării subsol este compus din roce de gips care, cedând umidității, face ca suprafața să se surpe lent în cavități rotunde în formă de căldări uriașe, asemenea dolinelor din Carst. Pe alo-

[1] *Ibid.*, p. 36.
[2] *Ibid.*, p. 38 și urm.
[3] *Ibid.*, pp. 197-202.

www.cimec.ro

curea hârtoapele acestea sânt pline cu apă, formând iezere și dând ansă la diferite legende. Pe una din aceste legende locale a brodat doctorul Ionel Calinciuc, fost medic balnear la Marienbad, originar din Borăuți, poemul său german: *Die Glocken von Boruti*, „Clopotele de la Borăuți" [1], comuna sa natală, traduse mai apoi și în românește, de I. Tomoiagă.

Vechea graniță despărția *Băbenii* Moldovei de *Probăbenii* și Horodnița galițiană. În fața comisiunii își făcură apariția arendatorul satului Probăbeni și superiorul părinților misionari din Horodenka, Paulus Piestelski, cu doi economi pentru satul Horodnița. Aceștia parcurseră împreună linia de graniță, pornind de la Movila-Vămii, pe Nistru, spre Miazăzi, străbătând din movile în movile și din hârtoape în hârtoape, pentru a așeza din nou, cu ușoare rectificări, vechea graniță a Moldovei față de Galiția, așa cum fusese ea așezată din vechime și stâlpită recent de comisiunea de hotărnicie austro-moldovenească din 1772 [2]. Și granița aceasta a rămas neclintită până în ziua de astăzi.

Hotărnicirea teritoriului Băbenilor față de satele vecine s'a făcut și ea pe teren in presența celor interesați. Și acolo hotarul era marcat cu movile de-a lungul „drumului spre Horodenka" și a micilor păraie care străbat terenul. Pe ici colea se menționeză și stâlpi sau pietre de hotar, rectificându-se usurpările ce se produseră în scurgerea vremurilor [3].

De la Băbeni la vale granița era marcată de albia Nistrului, pe care, după credința polonă-moldovenească, însuși Dumnezeu a săpat-o pentru a servi de hotar veșnic între Moldova și Polonia, sau, în limbagiul vremurilor noastre, între lumea

[1] Ionel Kalinczuk, *Die Glocken von Boruti*, *Dichtung*, ed. II, Viena și Lipsca, 1908.
[2] Protocollum Commissionis, *l. c.* p. 44 și urm.
[3] *Ibid.*, p. 41 și urm.

www.cimec.ro

romană și cea slavă. Cu ocasia revisuirii graniții moldo-polone din 1703, delegatul polon Martin Chometowski, Palatinul de Bračlaw, recunoaște oficial că; „Inter nos et Valachiam ipse Deus flumine Tyra dislimitavit[1]". Hotarul Nistrului a fost recunoscut și de Împăratul Petru-cel-Mare. Tratatul de alianță, pe care Țarul îl incheiase în ziua de 13 April 1711 cu Dimitrie Cantemir cuprinde o dispoziție care prevede ca *Nistrul să rămână hotar între ambele țări*, așa precum a fost din vechime [2]. O recunoaștere reală de tot o avem din partea Ucrainei.

Era la 26 Iulie 1919 când d. C. Matziewicz, șeful misiunii diplomatice ucrainiene din București, presintă Guvernului român scrisoarea sa de acreditare, arătând că scopul principal al misiunii ucrainiene în România era „de a stabili relațiile cele mai amicale între România și Ucraina, basate pe principiul de neamestec reciproc in treburile interne ale ambelor țări". Atunci Guvernul ucrainean de la Chiev declara prin actul de acreditare a împuternicitului său în România *„că nu dorește să pună supt nicio formă în discuție chestiunea graniței actuale între cele două State, considerând Nistrul drept graniță difinitivă între ele și dorind să stabilească de-a lungul acestei vechi frontiere cele mai bune relații de vecinătate*[3]". Astfel vedem că Polonia, pe vremuri, Rusia țaristă, prin Petru-cel-Mare, și de curând Ucraina recunosc Nistrul ca hotar vechiu și neclintit cu România.

De-a lungul Nistrului care taie cârjoaie sau meandre adânci, când în teritoriul român, când in cel polon, după așezarea straturilor geotectonice ce constituiesc țermul, se înșiră până astăzi, ca

[1] Hurmuzaki-Bogdan, Suplement II, III, p. 293.
[2] *Polnoe Sobranie zaconov rossiiscoi imperii*, St.-Petersburg 1830, p. 65 și urm.
[3] C. Matziewicz, *Mémoire sur la question ukrainienne*, p. 41.

www.cimec.ro

mărgele pe ață, satele moldovenești: Prelipcea, Luca, Sviniace, Crisceatic, Repujineț, Căluceti, Vasilău, Doroșăuți, Ocna, Brodocul sau Vadul Nistrului, Mitcăul, Mosorenii, Samușinul, Onutul și Părăul-Negru sau Ciorni-Potoc, după râul cu același nume ce se varsă in Nistru, marcând tot odată și vechea graniță între Moldova și Raiaua Hotinului, iar mai apoi intre Bucovina și Basarabia.

Proprietarii din aceste sate defilară, în cursul anului 1782, cu actele de răzeșie in mână, in fața comisiunii urbariale austriace, pentru a-și susținea dreptul de proprietate și a-și asigura stăpânirea neturburată asupra răzeșiilor lor, dobândite cu zapise în regulă sau moștenite din străbuni.

La 17 Maiu 1782 comisiunea urbarială se deplasase la *Prelipcea*. În fața ei apărură proprietarii Prelipcii, *Constantin Manoli*, cu fratele său, *Iordachi*, cari moșteniseră satul de la tatăl lor. Între locuitorii Prelipcii se menționează și patru familii de Nemți, veniți acolo din Zalescicul învecinat. Cătunul ocupat de ei apare pe harta lui Mieg din 1774, ridicată de curând din foastele archive de Războiu din Viena și adusă la București, supt numele de *Nimetsinia-Nemția*[1]. Familiile acestea au părăsit însă curând regiunea fără urmă, așa că de-odată cu plecarea lor dispare și numele cătunului.

În presența proprietarilor vecini s'a parcurs hotarul satului, însemnat pe teren prin pietre de hotar, dintre care cea mai proeminentă era *Movila-Vămii*, de la drumul cel mare ce ducea la Horodenka, in Galiția[2].

Intre *Prelipcea* și *Zvineacea* se găsia cătunul *Luca*, ce se ridica pe malul Nistrului. În numele schitului se presintă stareţul *Ghervasie ieromonahul*, care

[1] *Ibid.*, p. 47.
[2] *Ibid.*, p. 48 și urm.

www.cimec.ro

depuse că sihăstria sa luase fiinţă cu patruzeci de ani in urmă, graţie dărniciei mazilului Atanasie Ţintă, care-l inzestrase cu douăsprezce fălci de pământ, pe care schitul îl stăpânia neturburat [1].

Proprietarul din *Zvineacea* era mazilul *Ioniţă Volcinschi*, care se presintă in faţa comisiunii urbariale cu acte in regulă asupra unei jumătăţi din Zvineace, pe care el o moştenise de la bunicul său Vasile Volcinschi, iar acesta de la o soră a sa numită Grozava. Ioniţă Volcinschi produse in faţa comisiunii şi un privilegiu domnesc cu privire la exploatarea podului plutitor peste Nistru, care înlesnia comunicaţia cu Zalescicul din faţă, privilegiu pe care Polonii nu voiau să-l recunoască [2]. A doua jumătate din satul Zvineace aparţinea schitului *Crisceatec* din satul vecin, cu acest nume. În numele schitului se infăţişă ieromonahul Paisie, care arată că schitul stăpâneşte o jumătate din satul Zvineace, ce i-a fost ctitor şi de proprietarii Talpă şi Botez, o altă jumătate din satul Crişceatec, ce i-a fost dăruită de Preda, iar schitul cu modestele sale chilii a fost ridicată de Toderiţă Hagiul. De supt altarul bisericii curge un izvor limpede şi rece, care alimentează până astăzi intreg satul Crişceatec cu apă potabilă [3]. Hotarul satului ducea peste movile, hârtoape şi pietre de hotar mai vechi. La statornicirea hotarului pe teren luară parte şi proprietarii satului vecin, Cadobeşti, proprietatea lui Teodor Balş, prin imputernicitul acestuia, Dumitraşcu vătavul. Presenţi erau şi căpitanul Manole Tăbără şi Ioniţă Volcinschi, proprietarii satului vecin, Cincău [4].

De la Crişceatec comisiunea a trecut la *Repujineţ*, comună fruntaşă, aşezată pe un podiş ce se

---

[1] *Ibid.*, p. 55 şi urm.
[2] *Ibid*, p. 59 şi urm.
[3] *Ibid.*, p. 61 şi urm.
[4] *Ibid.*, p. 63 şi urm.

www.cimec.ro

ridică maiestos la o înălţime de vre-o 200 de metri peste albia Nistrului, care-l ocoleşte. Ca proprietar al satului se presintă căpitanul Vasile Marcu, care dovedi că o parte din moşie a moştenit-o de la părinţi, iar restul l-a cumpărat de la Lupu Balş şi Lupu Cosmiţă, arătând şi actele de proprietate. O douăsprezecime din moşie ii fusese zălogită de Aniţa şi de fiul ei, Lupu Botez. Asupra unei părţi din Repujineţ ridică pretenţii Ioniţă Moţoc, după care se numeşte până astăzi o stâncă ce coboară oblic până în apele Nistrului. S'a trecut apoi la hotărnicia pe teren, prin hârtoape, movile şi pietre de hotar[1].

La 30 April 1782 comisiunea urbarială se găsia în satul vecin, *Culăuţii*. Ca proprietar al satului se presintă Simion Turcu, în numele fraţinilor săi, şi depuse în faţa comisiunii acte prin care se dovedia că satul Culăuţi aparţinea din vechime familiei Cocoran, numită şi Turcul. Numele Turcul sau Turculeţ şi l-ar fi însuşit familia numai din timpul când primise indigenatul in Polonia, astfel că astăzi ei se numesc Turcul. Turculeştii ar fi ajuns în proprietatea Culăuţilor prin căsătorie cu o fată din familia Lenţa, după care se numeşte satul Lenţeşti, de lângă Cernăuţi. Simion Turcul arătase în faţa comisiunii că, în timpul petrecerii familiei sale în Polonia, moşia Culăuţii, unde îşi creşteau hergheliile de cai şi cirezile de vite, era administrată de Ruset Hatmanul. Îndată însă ce Ruşii au intrat în Moldova, probabil pe timpul când mareşalul Münich ocupase ţara de sus a Moldovei, ei s'au întors în ţară şi au luat în mâna lor administraţia moşiilor, între care se găsia şi Culăuţii. Asupra unor părţi din Culăuţi ridicaseră pretenţii Ioniţă Moţoc şi Ion Cauteş. Moţoc moştenise partea sa de la bunicul său Toader,

---

[1] *Ibid.*, p. 69 şi urm.

www.cimec.ro

iar acesta o primise, la rândul său, ca zestre, la căsătoria sa cu Saveta, fiica lui Nicolae Murguleț. La moartea socrului său, sfoara de moșie trecu asupra fiului său, Gavrilaș și de la acesta asupra lui Ioniță Moțoc. Ion Cauteș depuse în fața comisiunii că deține din partea sa de la maica-sa Maria, care era o soră a lui Gavrilaş Moțoc. Comisiunea, luând act de depozițiile și mărturiile tuturor, trecu la delimitare pe teren, unde se menționează mai multe movile, hârtoape și semne de hotar, ca: *„Vienceanul“*, *„Movila-Babei“* și *Podişul Cobur“*. Între semnatarii actului de hotărnicie întâlnim și pe proprietarii vecini: Ion Vlad, Vasile Vornicul, ca împuternicit al familiei Hurmuzachi, și Nicolae Tomorug. În numele familiei Turcul semnează Tadeu Turcul [1].

Proprietarii satului vecin, *Vasilău*, erau schitul Jadova, de lângă Storojineț, represintat prin ieromonahul Clementie, precum și mazilii Ion Vlad, Nicolae Tomorug și Matei Hurmuzachi. Ion Vlad obținuse partea sa prin moștenire de la bunicul său, care era căsătorit cu Codașca, fiica lui Cocoran. Nicolae Tomorug obținuse părtășia de la maică-sa, care era născută Vlad, iar Matei Hurmuzachi moștenise lotul din Vasilău de la tatăl său Cristea Hurmuzachi, care și el îl primise ca zestre la căsătoria sa cu fata lui Ștefan Luca. La așezarea hotarului pe teren se pomenește de „Movila-de-Mijloc“ [2].

Satul vecin, *Doroșăuții* era proprietatea fraților Toma și Vasile Iamandi, Pitari la Iași, cari moșteniseră în regulă satul de la un unchiu al lor, care și el, la rândul său, îl căpătă de la Vistiernicul Luca, socrul lui Cristea Hurmuzachi. La fixarea hotarului pe teren se vorbește de o „moviliță“ [3].

---

[1] *Ibid*, pp. 75-88.
[2] *Ibid.*, pp. 89-97.
[3] *Ibid.*, pp. 98-104.

www.cimec.ro

La Răsărit de Doroşăuţi se găsia satul *Mitcău*, care cuprindea *Brodocul*, azi *Vadul Nistrului*. Moşia aceasta era impărţită in două. Partea de sus, Brodocul, fusese inchinată de Ileana Băneasa mănăstirii Schitul Mare de la Maniava, la Nord-Vest de Stanislawow, din Galiţia, o ctitorie a fiicei lui Ieremia Movilă, Maria. căsătorită cu Ştefan Potocki. Ileana Băneasa era fiica Logofătului Vasile Ceaurul. În numele mănăstiri; galiţiene se presintă in faţa comisiei eclesiarhul Isaia şi ieromonahul Ghelasie, insoţiţi de proegumenul Gurie de la Suceviţa Movileştilor, intru cât această mănăstire era considerată ca metoh al Schitului-Mare din Polonia. Ei arată comisiei actul de danie al Bănesei Ileana, intărit de Voevodul Nicolae Mavrocordat. Partea a doua a moşiei *Mitcău* fusese cumpărată de curând de Gheorghe Ruset de la fraţii Ion şi Iordachi Aslan, fiii Medelnicerului *Dumitraşcu*, cu preţul de 550 de galbeni [1].

De la Mitcău comisiunea trecu la *Mosorivca* sau Mosoreni, numit in vechime şi *Doparevcic*, sat care este cuprins intr'o serpentină a Nistrului, formând o adevărată peninsulă a Moldovei in teritoriul polon. Vechiul proprietar al satului fusese Andrei Potlog, fiul lui Dumitraşcu Potlog Stolnicul. Andrei Potlog primise Mosoriufca ca zestre de la Patrăşcan Tăutul, când se căsători cu fiica acestuia, Parasca, iar la moarte Andrei o impărţi in trei părţi şi anume: o parte o trecu fiului său, Manole Potlog, o altă parte ginerelui său Mihalachi Giurgiuvan, iar o a treia parte ajunse in stăpânirea lui Ioniţă Volcinschi, pe care acesta o dădu zestre fiicei sale, măritată după un oarecare Ştefan Properciuc [2].

Satele ce urmează până la graniţa raialei Hotinului, şi anume *Samuşenii*, *Onutul*, *Mărtineştii*, *Ocna* şi

[1] *Ibid.*, pp. 107-113.
[2] *Ibid.*, pp. 114-21.

www.cimec.ro

Pârăul Negru, formau un vast domeniu al Marelui Spătar Iordachi Cantacuzino Paşcanu, care era representat în faţa comisiunii urbariale de către căpitanul *Ioniţă Zota*, care stăpânia şi el o parte din Ocna, ce era cuprinsă în acest imens domeniu de la un mal la altul al Nistrului, care intră adânc în teritoriul polon. Iordachi Cantacuzino moştenise aceste sate de la înaintaşii săi şi le stăpânise în linişte, afară de un singur proces pe care-l avuse cu Gligoraş Stroiescul pentru Samuşeni, care tăiase numele satului Samuşin din actul de danie pentru Cantacuzino şi-l lipise pe alt document, dar Divanul domnesc descoperi uşor falşul şi dădu câştig de causă adevăratului proprietar. Familia Cantacuzino mai avea la Samuşeni şi dreptul de „poron" sau pod plutitor peste Nistru, pentru care drept încasa anual de la Poloni suma de 30 de galbeni. De la o vreme Polonii încetară să plătească *brudina*, adecă taxa de trecere, înţelegându-se probabil cu Paşa din Hotin. Atunci Cantacuzinii se plânseră Sultanului, care trimese la rândul său pe cadiul din Brăila în anchetă la Sămuşeni. Acesta găsi reclamaţia lui Cantacuzino fundată şi-i dădu câştig de causă, şi de atunci el continuă să încaseze brudina.

Între posesiunile acestea cantacuzineşti se pomeneşte şi de satul *Mărtineşti*, care de atunci încoace nu se întâmpină între satele din Bucovina. La aşezarea hotarului pe teren se vorbeşte mereu de movile, hârtoape şi *piscuri*, precum şi de *Fântâna Seacă*, schimonosită în protocol supt numele de „*Fontina-Sauki*". Cu acest prilej se menţionează şi „*Pârăul Negru*" scris „*Pereo negro*", numele apei ce curge pe acolo. Numele satului apare însă în protocol supt înfăţişarea slavă de „Czarni-Potok". Pârăul Onut formă pe oarecare distanţă graniţa între Moldova şi raiaua Hotinului: Onutul-de-Jos se găsia chiar în raia, aproape de *Palamutca*, loca-

www.cimec.ro

litatea unde la 1776 s'a semnat fatidicul act de delimitare a graniţei Bucovinei faţă de raiaua Hotinului[1].

Din actele menţionate mai sus vedem deci că moşiile de la graniţa Nistrului spre Polonia se găsiau în proprietatea românească, fiind stăpânite, cultivate şi apărate de familii româneşti, ca : Mitescul, Drăghinici, Simaca, Gafencu, Rugină, Vlaicu, Manole, Volcinschi, Talpă, Botez, Tabără, Ruset, Moţoc, Cocoran-Turcul-Turculeţ, Tomorug, Lenţa, Cauteş, Aslan, Vlad, Ceaurul, Iamandi, Potlog, Tăutul, Giurgiuvan, Hurmuzachi, Luca, Cantacuzino-Păşcanu Murguleţ şi Zota. Proprietarii aceştia dădeau cea mai bună chezăşie pentru apărarea graniţei, care cădea in obligaţiile lor. De aceia unii din ei se mândriau în faţa comisiunii cu gradul de *căpitani*, ca Ioniţă Mitescu din Băbeni, Manole Tabără din Crisceatec, Vasile Marcu din Repujineţ şi Ioniţă Zota din Ocna. Aceştia formau, împreună cu tovarăşii lor de luptă din ţinutul Cernăuţilor, faimoasa *căpitănie de Coţmani*. În 1742 se pomeneşte de Gavril Neculce *Vel Căpitan de Coţmani*[2]. Acesta era supus ordinelor starostelui de Cernăuţi. La 25 Ianuar 1742 Constantin-Vodă Mavrocordat scria starostelui de Cernăuţi pentru căpitanul de Cozmeni: „şi, de nu te va asculta de acum înainte, ca pe un boier bătrân şi ca pe un staroste, atunci il vom ridica de acolo din căpitănie; aşiş dumneata să-l rădici şi să-l trimiţi aici“[3].

Căpitănia din Coţmeni, Cozmenii de astăzi, era o constituţie similară *Căpităniei din Codrul Tigheciului*, îngrijind de apărarea Moldovei contra Polonilor. Faimoasele *bucovine* dintre Prut şi Nistru formau, ca şi *Silva Blacorum et Bissenorum* din Ardeal, ca şi

---

[1] *Ibid.*, pp. 122-34.
[2] N. Iorga, *Studii şi Documente*, VI, p. 301, No. 632.
[3] *Ibid.*, p. 330, No. 845.

www.cimec.ro

Codrul Vlăsiei și al Teleormanelor, ca și Codrul Tigheciului și al Vrancei, la vremea și locurile lor, o puternică linie de fortificație naturală a Moldovei din spre Nord, având valea Nistrului în față și desișul codrilor de fag, *silvae faginales*, zise și *bucovine*, în spate. De resistența Bucovinenilor de la Coțmani se frângeau totdeauna atacurile Polonilor contra Moldovei, precum se frângeau atacurile tătărești de piepturile de oțel ale Codrenilor de la Tigheciu. În lumina acestor fapte istorice, numele de *Bucovinean* iși schimbă porecla în renume, situându-se în ceata vajnicilor apărători de graniță de la Tigheciu, Câmpulung și Vrancea.

Dar, pe lângă paloșul fulgerător, apare simbolic la graniță și semnul crucii drept-măritoare, de care sufletele îndrăzneților apărători de graniță simțiau nevoie în luptele și necazurile lor necurmate. Norodul ucrainian de dincolo de Nistru trecuse încă de la 1596 la unirea cu Biserica papistașă, cu tendințe misionare față de ortodoxie. Pentru apărarea credinții străbune, străjerii vrednici de la Nistru înțeleseră să impânzească granița cu *schituri ortodoxe* sau să sprijinească propaganda ortodoxă a altor așezăminte de cult, precum era mănăstirea Frumoasa din Iași sau Schitul-Mare din Polonia. Pe urma acestor danii de cucernicie și jerfă au luat ființă schitul de la Băbeni, o ctitorie a Miteștilor, schitul Ținteștilor de la Luca, schitul lui Toader Preda Hagiul de la Crișceatec, dania lui Grigore-Vodă Ghica de la Borăuți pentru mănăstirea Frumoasa din Iași și dania Bănesei Ileana, fiica Logofătului Vasile Ceaurul, pentru Schitul-Mare de la Maniava, faimoasa ctitorie ortodoxă a domniței Maria Movilă, măritată după Potocki. După trecerea Ucrainienilor din Polonia la unire, schitul acesta rămase singurul bastion al ortodoximului în Polonia catolică.

Ce a urmat după anexiunea ținutului Cernăuți

www.cimec.ro

la Austria se știe. Mulți dintre vechii proprietari români, așteptând expirarea termenului de opțiune pentru supușenie, au optat pentru Moldova. Moșiile lor au trecut în bună parte asupra foștilor arendași armeno-poloni cu prețuri derisorii. Pentru Austrieci granița de la Nistru își pierduse importanța ei, întru cât Galiția de dincolo era și ea o provincie austro-habsburgică, întocmai ca și Bucovina, și, astfel, în condițiile acestea așa de triste, s'a spart granița de la Nistru, așa de bine fortificată pe vremea Moldovei, s'a spart pentru ca să învie din nou la 1918, în urma actului de unire de la Cernăuți. vechea graniță la Nistru, lăsând dincolo sute de mii de Români, recunoscuți ca entitate etnică aparte de însuși guvernul Uniunii Republicilor Socialiste sovietice rusești de la Moscova. Ba, mai mult, guvernul sovietic, ținând samă de aspirațiunile naționale moldovenești, a consimțit să unească raioanele de la Onginev, Râbnița, Dubăsari și Tiraspol într'o Republică Autonomă Socialistă Sovietică Moldovenească, având centrul administrativ la Balta, pe râul Codâma. Republica Moldovenească a luat ființă la 1924, având o suprafață de 8.140 verste pătrate, circa 9.000 km.², un ținut deci aproape așa de mare ca Bucovina și cu o populație de 527.379 suflete, dintre care aproape jumătate sânt Moldoveni neaoși. Se știe însă că în Republica Moldovenească nu sânt cuprinși toți Românii Transnistrieni, căci, dacă am ținea samă de toți Moldovenii de dincolo de Nistru, atunci numărul ar da o cifră cel puțin dublă decât cea arătată de datele statistice oficiale. Dar, cu toate acestea, guvernul român, de și avea cunoștință de existență a 400.000 dintre conaționalii săi în regiunea ce se întinde dincolo de Nistru până la Cherson, n'a avut niciodată gândul să înglobeze populația în fruntariile sale, precum au declarat-o de altfel delegații români

www.cimec.ro

la diferite conferințe internaționale, ce s'au ținut după războiul mondial și în deosebi la Conferința Păcii întrunită la Versailles. Și aceasta cu tot glasul desperat al Românilor Transnistrieni, cari, prin rostul lui Toma Jalbă, ni se adresau cu întrebarea: „Dar eu vă întreb, fraților cari sânteți Moldoveni, cum ne lăsați pe noi, Moldovenii ceia ce trăim pe celălalt mal al Nistrului? De ne veți uita, noi vom săpa malul Nistrului și vom îndrepta apa dincolo de pământul nostru, căci mai bine să-și schimbe râul mersul decât să rămânem noi despărțiți unii de alții". Până și din strigătul desperat al lui Jalbă transpiră același respect tradițional pentru tradiționalul hotar al Nistrului! Iată pentru ce santem și rămânem respectuoși față de granița străveche a Nistrului, pe care, de și cu inima frântă de durere, o respectăm, dar cerem hotărât câ ea să fie respectată și de alții.

Grănicerii români patrulează astăzi regulat țărmul Nistrului de la Băbeni la Onut și de acolo înainte, peste Hotin, Soroca și Tighina, până departe în jos, la Cetatea-Albă, unde apele Nistrului se varsă în Marea Neagră prin mijlocirea unui gigantic liman. Aceasta însă nu ajunge pentru asigurarea presentă și viitoare a vechii granițe pe care vrednicia românească a redobândit-o de curând. Modestele colonisări cu Români pe care le-am făcut în ținutul Cernăuți nu sânt suficiente pentru a fortifica în de ajuns vechea graniță la Nistru și a-i reda trăinicia de odinioară.

Astăzi, în organisarea defensivă a unei granițe se cere un element nou, *etnicul*. Să ne gândim deci serios la satisfacerea acestei cerințe imperioase. Pe lângă măsurile de ordin tehnic militar se impune organisarea grabnică a *frontierei etnice*, ca și în vechime, pentru a putea face față poftelor revisioniste, din orice parte s'ar ridica ele, pofte care s'au trezit totdeauna, dar care n'au fost și nu trebuie să fie satisfăcute niciodată.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Așezământul tipografic
„Datina Românească"
Vălenii-de-Munte
(Prahova)

Prețul: **20 lei.**

Lei 10

www.cimec.ro